

„Könyves” könyvek

Az olvasásszociológiai kutatások eredményei és a gyermekkönyvtárosok tapasztalatai egybehangzóan jelzik azt a kedvezőtlen tendenciát, miszerint a 70-es évek második felétől a 6-10 éves korú gyermekek egyre ritkábban keresik fel a könyvtárakat, egyre kevesebb könyvet kölcsönöznek, s olvasmányaik minősége is fokozatosan romlik. Nem ad megnyugvást az a tény sem, hogy még mindig ők a hazai könyvtárak leggyakoribb látogatói, s hogy ismerjük azokat a legfőbb okokat is, amelyek ezt a helyzetet előidézik, mint pl. a negatív szülői példa, a TV, a video széles körű elterjedése, az egyre általánosabbá váló olvasástechnikai és -megérzési gondok.

Az olvasáskutatók és a gyermekirodalommal foglalkozó szakemberek feladata feltárni és nyomon követni e riasztó jelenséget: a helyzetkép bemutatásával, az okok feltárásával és a fejlesztés lehetőségeinek vázolásával, ezek közzétételével segítséget nyújtani a gyermekíróknak, pedagógusoknak, könyvtárosoknak, szülőknek – azoknak, akik leg többet tehetnek a gyermekek olvasása érdekében.

Össztársadalmi érdek az olvasó nemzedékek nevelése, s ebben a döntő szerep a pedagógusoké és a könyvtárosoké. Az iskola alapfeladata az önálló ismeretszerzésre való felkészítés, melyhez a szükséges módszertani kultúra elsajátítása mellett főként az ismeretterjesztő gyermek- és ifjúsági irodalom nyújt segítséget, a személyiség komplex fejlesztésében, pozitív személyiségjegyek kialakításában a gyermek- és ifjúsági szépirodalmat hívhatjuk segítségül. Nem pótolható az irodalom közvetett hatása az értelmi, érzelmi, etikai, esztétikai nevelésben, a felnövekvő nemzedék széles körű érdeklődésének, nyitottságának kialakításában, szocializációjuk elősegítésében. A több könyvű oktatás eredményeként el kell érünk, hogy az új nemzedékek természetesnek tekintsék, hogy életük folyamán érdeklődésük kielégítésére, ismereteik bővítésére, napi információszükségletük megszerzésére, mindennapi gondjaik megoldásának segítésére könyvekhez, újságokhoz fordulnak.

Mindez csak úgy érhető el, ha a pedagógusok, könyvtárosok ismerik az irodalom fejlődésének főbb irányait, eligazodnak az értékek között, tájékozottak a gyermek- és ifjúsági irodalom választékában.

A gyermek- és ifjúsági irodalom fejlődéséhez, műfaji, esztétikai gazdagodásához hozzájárul, azért az irodalom művelőinek is szükségük van a meglévő irodalom ismeretére, áttekintésére, a hiányok, "fehér foltok" érzékelésére, az elméleti kérdések és a fejlődési tendenciák tanulmányozására. A gyermek- és ifjúsági irodalom és olvasásának kérdése iránt napjainkban megnőtt az érdeklődés. Az MKE Gyermekkönyvtári Szekciója kezdeményezésére 1989-től folyamatban van a Magyar Gyermekirodalmi Intézet létrehozása az 1949-ben megszüntetett Magyar Irodalmi Ifjúsági Társaság, ill. jogutóda az Ifjúsági Irodalmi Kutatóintézet tradícióit követve. S ugyancsak napjainkban alakult meg a Nemzetközi Olvasás Társaság hazai tagszervezeteként működő Magyar Olvasás Társaság.

Az ügy iránti figyelem élénkülése időszakában joggal üdvözölhetjük a Debreceni Városi Könyvtár és a Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola kiadásában, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium támogatásával a közelmúltban megjelent bibliográfiákat, melyek a gyermek- és ifjúsági irodalom elméleti kérdéseit tárgyaló dokumentumokat és az irodalom kritikáit gyűjti össze a magyar irodalom tematikai, műfaji, esztétikai megújulásának 1975-1985. terjedő időszakában. Szécsi Ferencné és Aszalós Imréné 5-5 évet átfogó összeállításai a Kölcsey Ferenc Tanítóképző Főiskolán szakdolgozatként és tudományos diákköri dolgozatként készültek. Ezek hiánypótló segédletként használhatók a

jelzett időszak gyermek- és ifjúsági irodalmának tanulmányozásához. A kötetek bevezetőjükben tájékoztatnak a bibliográfiák céljáról, időhatáraitól, a feltárt dokumentumok köréről, a bibliográfiai egységek leírásáról, a mutatók használatáról. A tartalommutatók jól szerkesztett összeállításokról tanúskodnak, s egyben az elsődleges tájékozódás forrásai is.

A bibliográfiák első része feltárja a tárgyidőszakban rendelkezésre álló önálló- és rejtett bibliográfiákat, elméleti, történeti összefoglaló munkákat, tankönyveket, jegyzeteket, segédleteket.

A *gyermek- és ifjúsági irodalommal* foglalkozóknak – az irodalom művelőinek, oktatóinak, pedagógusoknak, könyvtárosoknak, szülőknak – nagy segítséget ad az irodalomban való eligazodásban, az értékek megtalálásában a kritikusok tevékenysége, melyet a bibliográfiák második része mutat be. A gyermek- és ifjúsági irodalom kritikája évtizedeken át elhanyagolt területe volt az irodalomkritikának. Az 1970-es évek óta javuló tendencia figyelhető meg e vonatkozásban. A bibliográfiák tanúsága szerint a tárgyidőszakban 21 országos jelentőségű folyóirat (10 irodalmi, 7 pedagógiai, 2 társadalomtudományi, 1 gyermek) és 5 megyei könyvtáros folyóirat foglalkozott rendszeresen a gyermekeknek szóló irodalom kritikájával. Az 1975-1980-ig terjedő időszakban közel 300 kritikus 270 magyar és 50 külföldi műről 385 ismertetést/kritikát írt, az 1981-1985-ig terjedő időszakban közel 200 kritikus kb. 200 magyar és 60 külföldi műről 370 ismertetést/kritikát jelentetett meg.

A bibliográfiák bemutatják a tárgyidőszakban gyermekírókról/költőkről megjelent kritikákat is. Érdekes megjegyezni, hogy míg 1975 és 1980 között 72 magyar és 5 külföldi szerzőről jelent meg összesen 107 írás, addig az 1981 és 1985 közötti időszakban csak 9 szerzőről 9 írás látott napvilágot. A publikációk többsége a *Kincskereső*, az *Óvodai nevelés* és a jelenleg szünetelő *Könyv és Nevelés* folyóiratokban olvasható.

A bibliográfiák kiemelten foglalkoznak a gyermek- és ifjúsági *sorozatokkal* és folyóiratokkal – a 10 év alatt 15 sorozatról 20 kritika, 11 folyóiratról 19 kritika jelent meg, jelezve a kritikusok érdektelenségét az olvasás szempontjából oly fontos dokumentumok iránt. Hasonló gondok fogalmazhatók meg a korosztály számára fokozott jelentőséggel bíró illusztrációk iránti közöny kapcsán, melyekről a tárgyidőszakban mindössze 6 publikáció született.

A bibliográfiákban szereplő dokumentumok elrendezése áttekinthető, jól szolgálják a használói igényeket, amennyiben az írók családnevének betűrendjében közli a műveket, közvetlenül hozzákapcsolva az ismertetéseket, kritikákat. A bibliográfiai tételek szerkezete világos, az adatok pontosak, a források az adatok alapján azonosíthatók. A tipográfiai elrendezés segíti a bibliográfiák használatát.

A bibliográfiákhoz gazdag *mutatórendszer* kapcsolódik, amely lehetővé teszi a több szempontú keresést. Segítségükkel informálódhatunk pl. a bemutatott és értékelt írókról, műveikről, az illusztrátorokról, a kritikusokról. A mutatók a bibliográfiai tételekre utalnak. Az összeállítók közlik a bibliográfiák forrásainak jegyzékét, s rövidítésjegyzéket is adnak.

A bibliográfiák gyakorlati haszna jelentős, helye van minden közművelődési, iskolai könyvtár kézikönyvei között, minden gyermek- és ifjúsági irodalmat oktató intézményben, a gyermekirodalmat művelők, oktatók, kutatók házikönyvtáraiban.

IRODALOM

- Szécsi Ferencné: A gyermek- és ifjúsági irodalom elméleti kérdései és kritikái 1975-1980 között. Debreceni Városi Könyvtár, Kőlcsey Ferenc Tanítóképző Főiskola, 1991. 108. p.
 Aszalós Imréné: A gyermek- és ifjúsági irodalom elméleti kérdései és kritikái 1981-1985 között. Debreceni Városi Könyvtár, 1991. 100. p.

SUPPNÉ TARNAY GYÖRGYI